

Resultats del 2004, molt més que l'11M

El 2000 el PSOE es trobava immers en una profunda crisi de lideratge arran de la renúncia de Felipe González a la secretaria general, seguida –per motius molt diferents– de la renúncia de Josep Borrell a ser candidat a les eleccions al Congrés de Diputats. Fou substituït per Joaquín Almunia, un home que era ben vist per la direcció de Ferraz, però que havia perdut davant Borrell unes pseudo-eleccions primàries. Amb aquesta debilitat i amb un PP avalat per una suposada bona gestió econòmica –amb uns resultats inflats gràcies a diversos processos de privatització de monopolis estatals–, arribem a la segona legislatura de José Maria Aznar, amb majoria absoluta popular. Però l'ús i abús d'aquesta majoria absoluta va acabar mobilitzant uns adversaris polítics que, més que confiança en els propis projectes, desitjaven amb cos i ànima posar fi a l'arrogància d'un José Maria Aznar que acabà convertint-se en una paròdia d'ell mateix, amb escenes prou patètiques com la compareixença davant la premsa, en una de les visites al president George W. Bush, en què el mandatari espanyol acabà parlant castellà amb accent anglès de Texas. Aquella prepotència d'Aznar acabà encomanant-se a la seva gestió política, amb l'encesa de diversos fronts de polèmica: el país Basc, Catalunya, l'aprovació del pla hidrològic, la gestió del desastre del petrolier Prestige a les costes gallegues, l'impuls de lleis que retallaven competències autonòmiques i, és clar, l'enviament de tropes a l'Iraq. Tot allò va anar creant un brou de cultiu que el 2004 va acabar mobilitzant un important sector de l'electorat, amb l'objectiu prioritari de girar el full d'aquella etapa. La gestió informativa dels brutals atemptats de Madrid de l'11 de març del 2004 va acabar d'encendre els ànims de gran part de l'electorat.

Durant la legislatura, el PP s'ha explicat la derrota electoral del 2004 pel brutal atemptat de l'11 de març, perpetrat a Madrid per grups integristes islamistes. Però, a banda d'aquella tragèdia, als territoris dels Països Catalans hi ha més elements que expliquen aquell resultat.

Transició a Catalunya. Els comicis espanyols del 2000 arribaven al Principat en un moment de preparació del relleu. Jordi Pujol es trobava en l'última etapa del seu llarg mandat, en plena competició successòria, entre Artur Mas i Duran i Lleida. Pujol, a les eleccions autonòmiques del 1999 havia aconseguit la seva sisena victòria electoral consecutiva. En aquell cas, a més a més, davant d'un Pasqual Maragall que el PSC havia presentat com a opció triomfant contra el que se suposava que havia de ser un candidat desgastat per vint anys de govern. La victòria de Pujol va ser molt ajustada, i va haver de menester suport parlamentari, que va trobar en el PP, tot i que els populars tenien el mateix nombre d'escons que ERC. Però en aquell moment CiU va optar pel suport del PP a Catalunya en correspondència amb els acords que

CiU havia subscrit amb els populars durant la primera legislatura de José Maria Aznar, en la qual no disposava de majoria absoluta.

Aquesta situació en la política va repercutir en els resultats de les eleccions espanyoles del 2000, i s'afegia a les variants que introduïa la dinàmica política espanyola, amb un PSOE en plena crisi de lideratge i un PP en plena ascendència. En aquest context, els comicis al Congrés de Diputats del 2000 van revalidar la victòria del PSOE a Catalunya, com ha anat passant a totes les eleccions legislatives espanyoles, però va veure com es reduïa la distància respecte als seus adversaris. El PSOE va perdre més de 380.000 vots respecte al 1996, i va passar de 19 diputats a 17. CiU va mantenir també el tradicional segon lloc, amb 15 diputats, però també amb una pèrdua de més de 180.000 vots i un diputat respecte als comicis espanyols anteriors. Per contra, l'any 2000, el PP aconseguia a Catalunya els seus millors resultats de la història i contribuïa així a encimbellar Aznar cap a la majoria absoluta, amb 12 diputats, 4 més (70.000 vots més) que el 1996.

ERC també tenia un creixement electoral, amb prop de trenta mil vots, tot i no aconseguir ampliar la representació parlamentària d'un sol diputat. Els independentistes eren a les portes d'una etapa de creixement polític que s'anà consolidant en comicis posteriors. Per una altra banda, ICV pagava l'enfrontament intern, que acabà amb l'escissió que donà lloc a EUiA (els actuals socis de coalició electoral dels ecosocialistes), amb la pèrdua d'un diputat i de gairebé 180.000 vots, 75.000 dels quals van anar a EUiA.

El 2004, el context polític espanyol era absolutament diferent. Però les diferències encara eren més grans a l'escenari polític català. En primer lloc, Catalunya afrontava les eleccions al Congrés de Diputats del març del 2004 amb un canvi de govern a la Generalitat que havia regirat tots els esquemes establerts fins llavors. Allò que semblava l'àmbit de gestió per excel·lència de CiU, la Generalitat de Catalunya, ara era a les mans d'un govern tripartit, PSC, ERC i ICV, presi-

Pasqual Maragall, José Montilla i Joan Clos. A los elecciones españolas del 2004, el PSC va obtenir més d'un milió i mig de vots i 21 diputats.

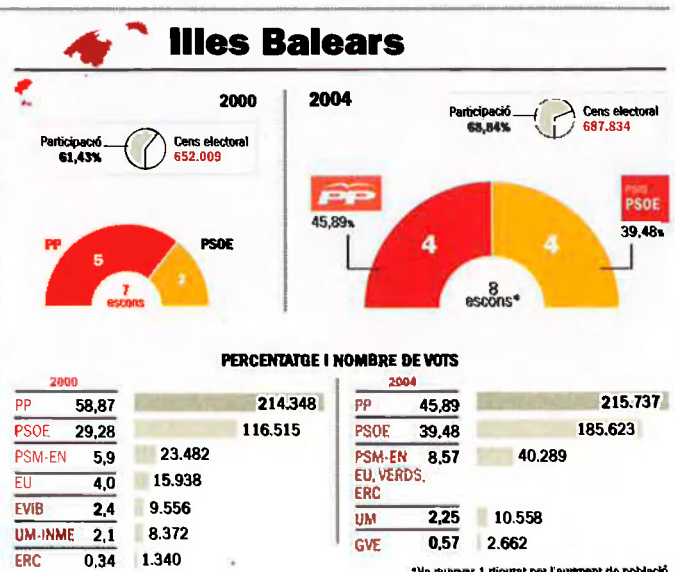
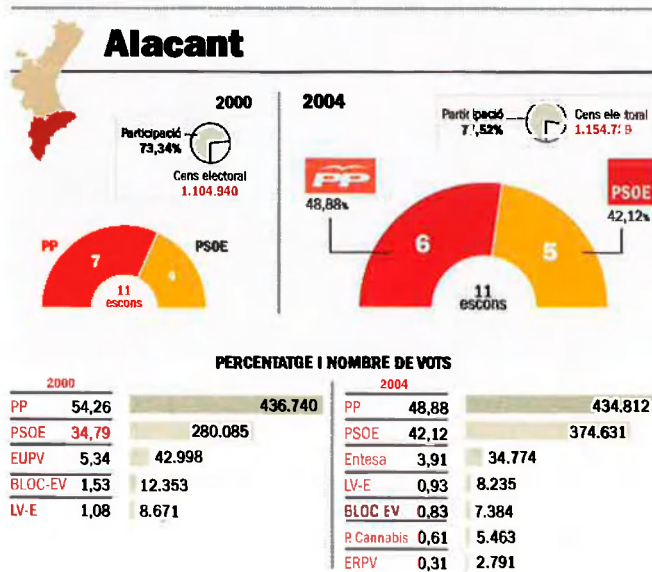
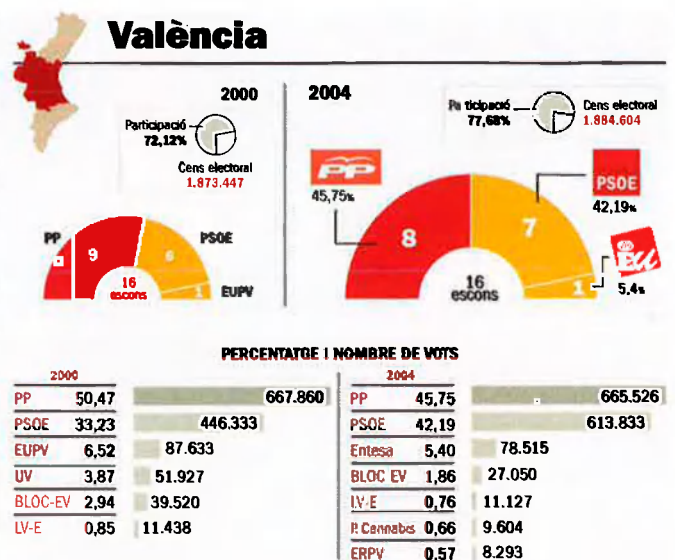
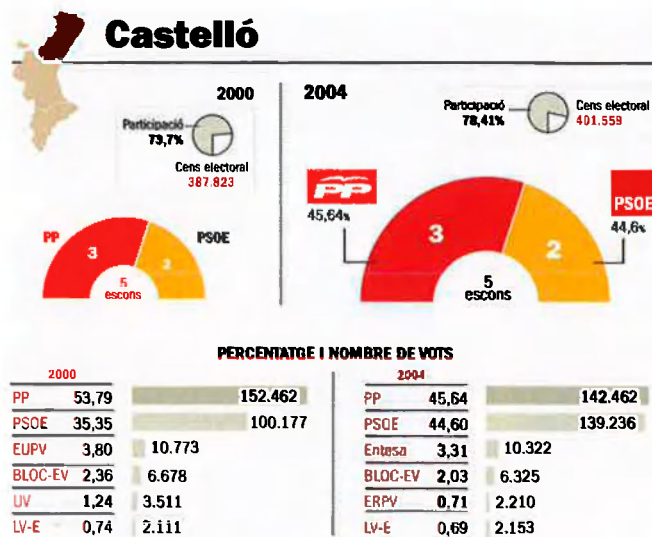
dit per Pasqual Maragall, que, malgrat no obtenir més escons que CiU (42 es socialistes, 46 CiU), sí que havia estat la llista més votada a les eleccions al Parlament del novembre del 2003, tot i que amb un ajustat resultat de només un 0,2% dels vots. Un empat tècnic, doncs. Més enllà d'aquest empat electoral, el 2003 consolidà el creixement electoral més important d'ERC, que va obtenir 24 diputats i esdevingué la tercera força de la cambra catalana i la segona del govern.

Amb aquest context, doncs, les eleccions espanyoles del 2004, a Catalunya, van ser decisives per als resultats globals de l'estat. El PSOE, havent superat les pugnes internes, aconseguia 21 diputats, amb més d'1.586.000 vots, prop de 440.000 vots més que al 2000. Eren els segons resultats més bons, en percentatge de vot, dels socialistes a Catalunya, des de les eleccions del 1982, quan el PSOE va obtenir la majoria absoluta.

De nou, el resultat dels socialistes a Catalunya va ser determinant per a l'èxit del PSOE. Pel que fa a CiU, a les eleccions del 2004 va continuar la tendència a la baixa amb 10 escons, 5 menys que a les anteriors, i una pèrdua de 135.000 vots. La federació nacionalista encara arrossegava una onada de desmobilització del seu electorat, en part pels acords amb el PP durant les legislatures anteriors, en part per la crisi produïda per la pèrdua del govern de la Generalitat, el novembre anterior. Així mateix, el suport al Plan Hidrológico Nacional (PHN), que havia impulsat l'executiu d'Aznar, tampoc no va ajudar a la mobilització de l'electorat de la federació. CiU, doncs, va obtenir un dels pitjors resultats, en percentatge de vot, de la seva història, molt lluny dels 18 diputats aconseguits per la federació el 1986 i el 1989.

Per contra, ERC aconseguia, en nombres absoluts, el seu millor resultat,

amb més de 638.000 vots i 8 diputats. Aquella espectacular eclosió dels independentistes recollia el creixement que la formació havia començat a experimentar als diversos comicis anteriors d'aquell cicle electoral. Però, l'increment fou afavorit per un corrent de rebuig frontal a un PP que, encapçalat absolutament per José Maria Aznar, havia gestionat l'avantatge de la majoria absoluta com una piconadora recentralitzadora de les competències de l'estat, amb iniciatives que havien aixecat gran rebuig entre la ciutadania de Catalunya, com el PHN o l'intent de la reforma educativa, amb el decret d'Humanitats impulsat per la ministra d'Educació, Esperanza Aguirre. Així mateix, l'oposició a la guerra de l'Iraq, impulsada per l'administració dels EUA, havia motivat un ampli rebuig en la societat catalana. Però, sense cap mena de dubte, Esquerra va veure reforçat el creixement electoral per la campanya política i mediàtica

que es va desfermar contra aquesta formació i el seu president, Josep Lluís Carod-Rovira, arran de la filtració al diari ABC d'una reunió seva amb dirigents d'ETA, a Catalunya Nord, per a explorar vies de diàleg a fi de resoldre el conflicte basc. Aquella crisi, que va comportar la sortida del president d'ERC del govern de la Generalitat, fou contestada per la formació independentista amb la col·locació de Carod-Rovira al capdavant del cartell electoral als comicis espanyols, juntament amb el qui fins llavors era cap de llista, Joan Puigcercós.

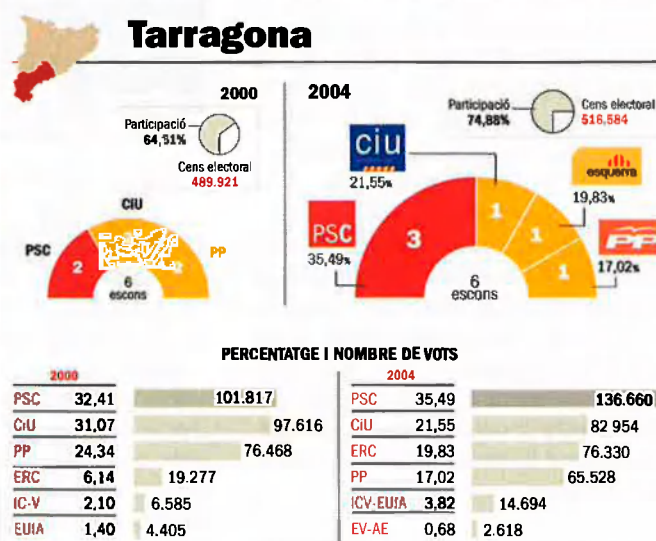
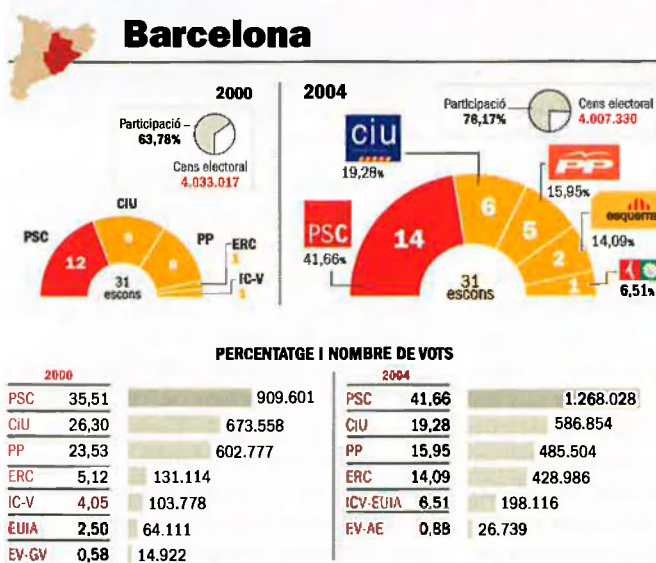
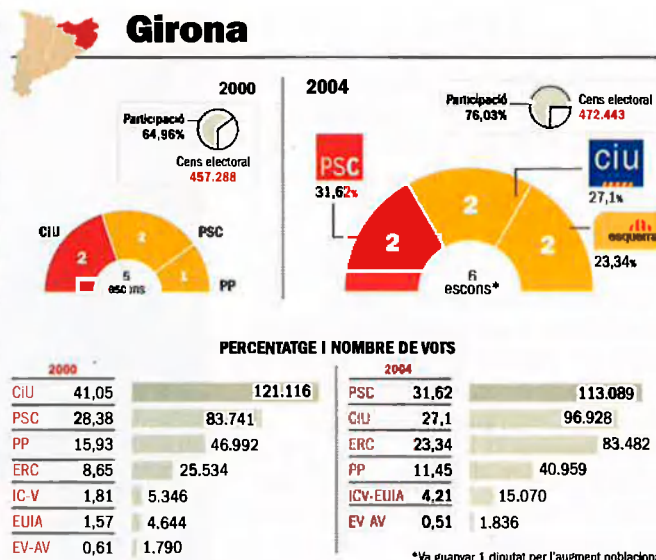
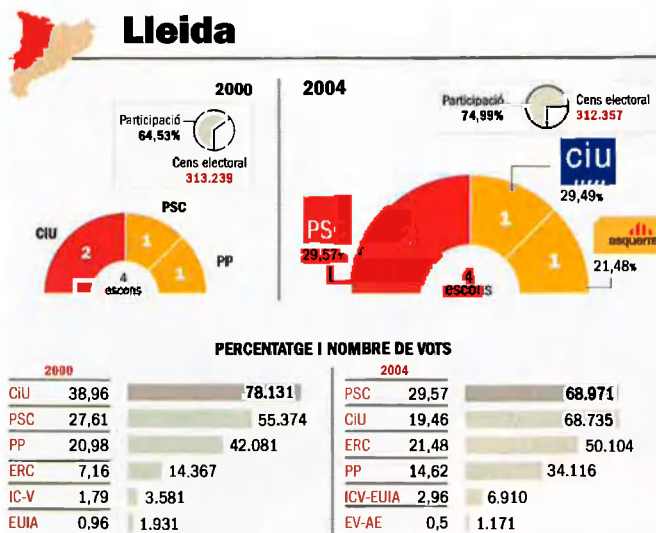
Precisament, tota aquella convulsió política, amb tots aquells fronts oberts per l'administració d'Aznar,

van representar un fort desgast del PP a Catalunya, amb la pèrdua de 6 diputats dels 12 que tenia, i de 142.000 vots. Els populars, doncs, cediën la tercera plaça a Esquerra. A la inversa que els resultats del PSC, els dels populars catalans, malgrat no ser força majoritària a Catalunya, sí que van significar una pèrdua important de vots per als interessos del PP a tot l'estat espanyol.

Pel que fa a ICV, el 2004 també va poder absorbir part de la mobilització de l'electorat català contra la gestió del PP a la Moncloa. Iniciativa, a més, ja s'havia recuperat de la crisi interna i ja es va presentar en coalició amb EUiA. Els ecosocialistes, que ara

també formaven part del govern català, van aconseguir 40.000 vots més dels que el 2000 havien obtingut ICV i EUiA separatament. La concentració d'aquest vot i l'increment els va permetre de passar d'un a dos diputats (essencials per a poder formar grup propi, amb els tres escons d'IU, al Congrés de Diputats)

Barcelona, decisiva. Per demarcacions a Catalunya, la principal batalla, com és natural, es lliura a la demarcació de Barcelona, on hi ha en joc 31 diputats dels 47 que escull Catalunya per enviar al Congrés espanyol. A la circumscripció electoral de Barcelona hi ha més

del 75% del cens de Catalunya. I, tradicionalment, ha estat sempre un territori adobat a les victòries àmplies dels socialistes, especialment a les eleccions espanyoles. De fet, el poder del PSC-PSOE a Catalunya s'ha sustentat, en gran part, en l'amplic suport obtingut a Barcelona, i especialment a l'àrea metropolitana, on, des de les primeres eleccions locals, els socialistes han governat pràcticament ininterrompudament als principals municipis. Barcelona, doncs, és un feu clarament socialista que ha decantat sempre els resultats a les eleccions al Congrés a favor del PSOE. De Barcelona, van sortir 14 diputats dels 21 obtinguts pel so-

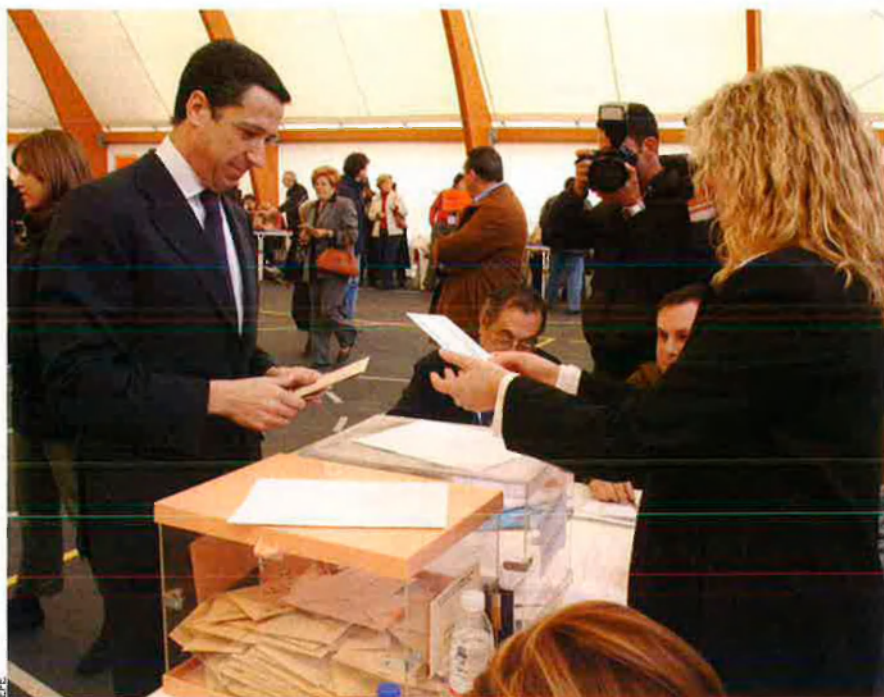
cialistes el 2004, 2 més que el 2000. Per contra, CiU va reduir una part important de la seva representació també a Barcelona, on el 2004 va perdre 3 dels 9 diputats que hi tenia, i prop de 90.000 vots. I més dur va ser per al PP, que va perdre 3 del 8 escons que tenia a Barcelona el 2000. Els populars obtenien, doncs, un dels pitjors resultats de la seva història en aquesta demarcació. Just al contrari d'ERC: gran part de l'èxit del 2004 fou perquè va passar d'un únic diputat en aquesta demarcació a 4. Per una altra banda, ICV-EUIA fou precisament a la demarcació barcelonina on aconseguí els 2 diputats al Congrés.

Tarragona i Girona aporten respectivament 6 diputats cada una al Congrés espanyol. Val a dir que Girona, el 2000, escollia un diputat menys. Sigui com sigui, el repartiment tradicionalment en aquestes demarcacions sempre havia estat a tres bandes: el PSC, CiU i, en menys ocasions, el PP. A Girona, el repartiment més habitual era 3 a 2, a favor de la federació nacionalista. I fou el 2000 quan el PP va aconseguir, per primera vegada, un diputat per aquesta demarcació. Un èxit efímer dels populars, atès que el 2004 el van perdre i el repartiment final quedà en un triple empat a 2 entre CiU, PSC i ERC. A Tarragona, la força més votada ha estat sempre també el PSC,

tot i que el repartiment electoral ha estat més equilibrat amb CiU i el PP. 3, 2 i 1 escons —per aquest ordre— és com socialistes, la federació nacionalista i els populars s'han repartit més vegades els escons de la demarcació tarragonina. De tota manera, aquest equilibri es trencà a partir del 2000, quan hi hagué un triple empat entre totes tres forces, amb 2 diputats cadascuna, tot i que mantenint el mateix ordre en nombre de vots. Ara bé, el repartiment es trenca del tot el 2004, quan ERC aconsegueix un diputat, el PSC recupera el tercer i CiU i PP es queden amb un escó cadascun. Finalment, la demarcació de Lleida és la que té un cens més reduït de les quatre de Catalunya i escull quatre diputats. Pràcticament sempre hi ha hagut el mateix repartiment d'escons. Des del 1982, 2 per a CiU, 1 per al PSC-PSOE i 1 per al PP (o AP al seu temps). Amb l'excepció del 1989, quan el PP va perdre l'escó a favor dels socialistes. L'hegemonia per tant, sempre havia estat per a la federació nacionalista, fins el 2004, quan el PSC, per una diferència de poc més de 200 vots, va aconseguir el segon escó, per comptes de CiU, que es quedava amb un de sol, i ERC arrabassà l'escó als populars. De manera que els corrents del 2004 també modificaven els resultats electorals a la demarcació més estable de Catalunya.

La derrota més dolça del PSPV-PSOE. Els socialistes valencians somien a tornar a perdre les eleccions estatals pel marge que ho van fer ara fa quatre anys. El PSOE va quedar-se a només 4,3 punts del PP, una distància ínfima, si pensem que als comicis autonòmics del 2003 els conservadors els havien avantatjat d'11,4 punts, un forat eixamplat al 18,2% el maig passat.

La derrota del 2004 no sols va ser dolça perquè Zapatero feia cap a la Moncloa, sinó també perquè el socialisme valencià rebia un suport rècord, superior al botí recollit el 1982, fins aleshores l'única ocasió en què el PSPV havia ultrapassat el milió de vots: d'1.118.000 del canvi de Felipe González a 1.127.000 d'un Zapatero que assegurava que “el poder no em

Eduardo Zaplana anant a votar. El PP ha guanyat totes les eleccions al País Valencià de l'any 1991 ençà, fins i tot en conjuntures desfavorables, com ara fa quatre anys.

canviarà”, els números del partit del puny i la rosa s'havien mogut pels volts de les 850.000 paperetes.

Des del 1991 que el PSPV-PSOE no guanya uns comicis al País Valencià. Disset anys en què el PP s'hi ha assentat tant que presumeix d'haver tintat de blau marí tres circumscripcions que durant les nits electorals dels anys 80 sempre apareixien en roig al televisor. Cap líder socialista, de fet, no s'imagina avui una pantalla de TFT o de plasma mostrant un gràfic amb el País Valencià repintat de roig. Les aspiracions a la seu del carrer valencià de Blanqueries són més terrenals, se centren a perdre amb dignitat, per bé que n'hi ha que fan volar coloms i dibuixen un empat a 16 diputats. En aquest cas, el resultat global del PSOE haurà estat més que òptim, fins al punt de fregar la majoria absoluta.

Els que veuen en el PP un sinònim de piconadora, en canvi, miren les dades del 2004 amb nostàlgia. Si al 2000 els conservadors van obtenir 19 escons, 12 dels socialistes i 1 Esquerra Unida, al 2004 dues actes dels primers van anotar-se-les els segons. A la demarcació de València hi va haver empat a 8 diputats entre esquerra i dreta, mentre que a Castelló

els populars van obtenir l'últim escó, aquell que dicta qui guanya per 3 a 2, per poc més de 3.000 sufragis.

Com més al sud, més gran és el marge que separa PP i PSOE. Al 2.000, el PP va distanciar-se de 18 punts a Castelló i a València, i de 20 a Alacant. Al 2004, l'avantatge va quedar reduït a 1 punt a Castelló, 3 a València i 6 a Alacant. La participació va passar del 72% al 77%, una franja on viuen molts filosocialistes *dorments*, gent que solament s'activa amb motiu de grans conteses electorals, sempre de caire estatal. Van acudir a les urnes per mantenir Felipe González el 1993 i per tornar-ho a intentar el 1996, i no van retornar als col·legis fins el 14M, amb l'objectiu d'encimbellar Zapatero. En canvi, van estimar-se més d'anar a la platja o al camp el 27 de maig del 2007, quan Joan Ignasi Pla els va demanar el vot per posar fi a dotze anys de governs autonòmics del PP. En aquest cas, l'afluència a les urnes va ser del 70%.

La davallada dels socialistes al sud del país va lligada al projecte de transvasar aigua de l'Ebre al País Valencià, Múrcia i l'Andalusia oriental. La negativa dels socialistes els ha costat tants maldecaps com pluges de vots han caigut al sac dels seus princi-

Francesc Antich, president del govern balear. A les eleccions espanyoles de l'any 2004, el PP i el PSOE van empatar a 4 diputats a les Illes.

pals rivals polítics. Enguany aquesta circumscripció escollirà un diputat més, un diputat que, amb els resultats del 2004 a la mà, fa quatre anys hauria significat un empat PP-PSOE a les comarques alacantines, encara que per només 2.258 paperetes. Una diferència ben minsa, tenint en compte que llavors van votar 877.180 persones.

Pel que respecta al PP, fa temps que té garantit el matalàs de vots valencians, i d'unes eleccions a unes altres tan sols varien els centímetres: fa vuit anys, en va rebre 1.267.062, i el 2004, 1.242.800, amb 74.000 persones més censades. Una petita baixada que indica una fuga de vot cap als socialistes, fuga agreujada pel fet que al 2004 no va comparèixer a les urnes Unió Valenciana —que va demanar el vot pel PP—, quan els regionalistes havien sumat, el 2000, 57.830 vots. Aquesta pèrdua de més de 75.000 paperetes, però, no va consolidar-se el 2007, quan el PP va superar els 1.277.000 vots, rècord absolut a la història democràtica valenciana.

Socialistes i conservadors gairebé no deixen espai a la resta de formacions. Al 2000, van sumar el 87% dels vots emesos, percentatge que va pujar al 90,5% el 2004. Tot i això, Esquerra

Unida va mantenir l'acta per València, en la figura d'Isaura Navarro. Els 78.515 vots que va aplegar van evitar el bipartidisme, ni que fos per poc. Si els socialistes haguessin rebut 14.288 vots més, o 41.110 més el PP, la coalició s'hauria quedat sense. Comptat i debatut, hauria estat la primera ocasió en què tan sols els dos grans partits estatals haurien copat la representació valenciana al Congrés. A l'hemicicle, l'absència d'Isaura Navarro hauria significat que l'entesa IU-ICV hauria quedat reduïda als dos diputats dels primers per Madrid i als dos que els segons envien des de Barcelona. Quatre escons insuficients per formar grup parlamentari propi a la cambra baixa, amb l'afegit que les llistes d'IU no van arribar al 5% a la mitjana estatal.

Pel que respecta al Bloc, el 2,44% del 2000 i l'1,56% del 2004 disten molt de la tanca necessària per a obtenir escons a Madrid. Com passa a EUPV, els nacionalistes valencians cedeixen milers de vots als socialistes amb la famosa consigna del *vot útil*, sobretot si consideren urgent descalcar el PP del poder, com el 2004.

Tot esperant un tercer espai a les Illes. A les Balears, malgrat

disposar de la presidència del govern (el pacte de progrés s'havia fet nou mesos abans), la crisi en el lideratge del PSOE també esquitxà els socialistes. De fet, rebia els efectes de la crisi d'ençà de les eleccions autonòmiques del 1991. A cap votació dels anys 90 no pogué recuperar les posicions que havia tingut els anys 80. Encara menys el 2000, quan obtingué el segon pitjor resultat de la història de les eleccions generals a les Illes, únicament superat pel del 1977. Per contra, el PP es trobava en el millor moment, després de la primera legislatura de José María Aznar, i a les Balears —a desgrat d'haver perdut el poder autonòmic el 1999— assolí el millor resultat de la seva història, un espectacular 53,8%. Quatre anys més tard, les forces s'equilibraren i els socialistes recuperaren molt del terreny perdut: els 24,5 punts de distància del 2000 quedaren reduïts a 6,4. En escons, significà l'empat a 4, mentre que abans havien estat 5 per al PP i 2 per al PSOE. Val a dir que, fruit de l'augment demogràfic, les Balears passaren a triar el 2004 8 escons en lloc de 7.

En tercera posició, fa quatre anys, se situà el Bloc (PSM-EU-Verds-ERC), amb un resultat bo però insuficient per a obtenir escó. Per poc. Perquè si es fa una projecció teòrica, aplicant la llei d'Hondt, únicament li faltaren uns 7.000 sufragis per a assolir el diputat. Poc en nombre absoluts, però si es considera sobre el nombre de vots obtinguts (40.118), sí que és una xifra relativa important: un 17,5%.

Fins ara, a les Illes mai una tercera candidatura no ha aconseguit escó al Congrés. Els dos grans partits (UCD i PSOE del 1977 al 1979, i PP i PSOE del 1982 fins al 2004) s'han repartit els diputats cada vegada. D'ençà del 1982, sempre que s'han triat escons en nombre parell hi ha hagut un empat (1982, 1986, 1989 i 2004), mentre que quan ha estat imparell (1993, 1996 i 2000) el PP ha guanyat la majoria (4-3, 4-3 i 5-2, respectivament) de diputats en joc.

Enric Rimbau

Amb informacions de Victor Maceda i Miquel Payeras